

"L'aigua és una font de cooperació per a generar pau, no per a enfrontar a la gent"

Entrevista a Carlos Fernández Jáuregui

Programa Mundial d'Avaluació dels Recursos Hídrics- World Water Assessment Programme (WWAP) de la UNESCO

(Coordinador adjunt)

Per: Coia Sánchez García

El WWAP constata les dificultats d'accés a coneixements i informació sobre aigua que tenen els països de baixos ingressos. Com s'està integrant a aquests països en les iniciatives mundials d'investigació i formació?

La UNESCO ha fet un inventari quant a dèficit de recursos hídrics i ha establert un programa especial per a la formació en recursos humans per països.

La segona iniciativa és a través del Programa Hidrològic Internacional (PHI), el primer objectiu del qual és la formació. El PHI té 14 centres especialitzats en diferents regions del món encarregats de facilitar l'intercanvi entre especialistes; formar professionals i organitzar activitats. Un exemple és el Centre de l'Aigua per a Zones Àrides i Semiàrides d'Amèrica Llatina (CAZALAC). S'han portat a terme altres iniciatives per a desenvolupar treballs d'investigació. S'ha enfortit la capacitat institucional als països menys desenvolupats perquè puguin desenvolupar aquests temes als seus països. S'ha potenciat el desenvolupament d'estudis específics que d'una altra manera no s'haguessin realitzat al Nord, com els llacs a 4.000 Metres d'altura o les ciutats andines.

La meta final no és tenir recursos humans, sinó que els països compten amb sistemes de gestió apropiats.

Quines altres conclusions es deriven del Programa WWAP?

El programa pretén fer un informe objectiu i neutral cada 3 anys sobre la situació de la gestió dels recursos hídrics. Serveix per a veure qui és el millor i qui el pitjor, i identificar on estan els problemes. I no es mira només la gestió de l'oferta de l'aigua, sinó també de la demanda (per a consum humà, energia, salut, transport, etc.). En la majoria dels casos, es tracta d'una falta de recursos humans, però també d'una falta de lleis en recursos hídrics o d'autoritats i institucions. En ocasions poden donar-se els tres casos al mateix temps; és el que anomenem una crisi de governabilitat, que no és patrimoni exclusiu dels països menys desenvolupats, també es dona al Nord.

Quina anàlisi pot fer-se dels programes de formació que la UNESCO ha estat fent aquests anys?

La regió que millor ha aprofitat la formació és Amèrica Llatina. S'han executat programes que, per l'idioma, tenen un gran efecte multiplicador i poden aprofitar-se les mateixes experiències, com la creació de centres d'investigació i ensenyament en recursos humans que pertanyen a les universitats.

La primera reunió iberoamericana d'instituts nacionals d'enginyeria i investigació hidràulica (Antigua, Guatemala) ha estat un dels seus fruits.

La present fase del PHI (VAIG VORE) que comprèn de 2002 a 2007 està dedicada a “Interaccions de l'aigua: sistemes en perill i desafiaments socials”. Quins són els seus objectius?

No és veritat que l'aigua sigui font de conflicte, sinó que és una font de cooperació per a generar pau. Per exemple, una setmana abans que es firmessin els acords de Camp David entre Egipte i Israel, es va subscriure un acord sobre l'aigua a la regió. D'altra banda, s'ha creat un programa de resolució de conflictes (PCCP), un sistema per a facilitar la cooperació en temes d'aigua. Volem que amb aquest programa els països s'acosten, i que els ajudi a enfortir la seva capacitat de negociació perquè tots tinguin la mateixa informació, de manera que la negociació es faci amb transparència.

Junt amb la formació, la sensibilització és un altre dels principals objectius del PHI. Com valoren l'Any Internacional de l'Aigua Dolça celebrat en 2003?

Ha sigut una campanya altament reeixida, amb una gran implicació i conscienciació dels països, com ho demostra el fet que s'hagi proclamat la dècada 2005-2015 Decenni per a l'Acció “Aigua per a la vida”. Al llarg de la dècada es realitzaran tot tipus d'activitats, com a educació en temes d'aigua a tots els nivells d'ensenyament, des de preescolar a universitats. També es faran campanyes d'informació a la comunitat sobre els problemes d'aigua en cada regió i esdeveniments importants. Espanya, per exemple, és un país molt actiu i s'ha proposat Saragossa com a seu de la primera exposició universal sobre l'aigua, Expo 2008.

Quina és la seva opinió sobre el Pla Hidrològic Nacional (PHN)?

El PHN no compleix cap dels quatre grans requisits exigibles a un pla com aquest. En primer lloc, haurien de participar els qui prenen decisions, els tècnics i, sobretot, la comunitat. Els plans no poden aparèixer, sinó que es negocien. En segon lloc, la gestió ha de ser a través de conques hidrogràfiques; cal oblidar-se de parlar de províncies. I, administrativament, la gestió ha d'estar dins de la conca, no pot estar a Madrid. El tercer és la concepció de l'aigua com un bé, al mateix temps, de caràcter econòmic, social i cultural. Subratllo “sociocultural”: es tracta de valors, no de diners. Finalment cal admetre que l'aigua és un element finit i fràgil, ser conscients que no ve del cel, sinó que s'acaba.

Espanya és menys fràgil que altres països perquè és el que compta amb més preses per *càpita* del món i, per tant, amb major capacitat per a emmagatzemar aigua en cas de sequera, i buidar si hi ha inundacions.

Cal dir, no obstant, que el pla també té virtuts. És positiu que un país decideixi organitzar en forma racional els seus recursos hídrics. Fa que tot el món tingui accés a serveis de forma equitativa.

Personalment lamento que no es consultés la població per a la seva confecció; per això va haver-hi manifestacions populars. L'aigua és una font de cooperació, no s'ha d'enfrontar a la gent.

Podria definir els conceptes de gestió moderna del recurs hídric?

Un dels temes candents és la transferència de la propietat pública a privada. L'informe diu que l'aigua ha de ser patrimoni de l'Estat; es poden privatitzar l'administració o el tractament, però no la font de l'aigua. D'altra banda, gestió pública no pot ser sinònim de servei deficient.

La gestió de Buenos Aires és l'exemple de com no ha de fer-se [recentment el Govern ha exigint a Aigües de Barcelona, concessionària que abasteix la ciutat, que compleixi el seu *pla d'inversions*].

L'empresa Aigües del Tunari [consorci liderat per International Water Limited, subsidiària de la nord-americana Bechtel], que es va adjudicar la gestió de l'aigua en Cochabamba (Bolívia), va arribar a l'extrem de suggerir al Govern la llei marc de referència i va demanar privatitzar la font de l'aigua. Aquest fet va provocar l'anomenada “guerra de l'aigua”; la gent es va alçar i es va aturar la privatització. No obstant això, el Govern es va veure obligat a pagar una alta indemnització a l'empresa sense que s'hagués fet una inversió inicial. En sentit contrari, trobem un bon exemple de privatització també a Bolívia, en Ciudad de la Paz. Va ser capitalitzada per l'empresa francesa Suez Lyonnaise d'Éaux amb una llei consensuada.

Quines propostes hi ha en el PHI que puguin ajudar a les regions més pobres davant de la força de les multinacionals de l'aigua?

El tema de les empreses multinacionals és delicat. En el món no hi ha més de 2 o 3 empreses que tracten el tema de l'aigua i estan connectades entre elles. Encara que cal tenir en compte les xifres, ja que només el 6% de l'administració de l'aigua del món està privatitzada, la resta és pública. Les propostes són enfortir amb subvencions les ciutats pobres des de les ciutats més riques com a conca, per a ajudar-les en la gestió.

El Programa Hidrològic Internacional (PHI)

El Programa Hidrològic Internacional (PHI) és un programa intergubernamental de cooperació científica de la UNESCO amb el que els Estats membres pretenen millorar el seu coneixement del cicle hidric i incrementar la capacitat de gestionar els seus recursos hídrics.

Té els seus orígens en el Decenni Hidrològic Internacional (DHI, 1965-1974), constituint-se Com PHI en 1975. Encara que segueixen resultant vàlids els objectius generals, ha anat cobrant major importància el reconeixement del paper que exerceix la gestió dels recursos hídrics en el desenvolupament sostenible i en l'adaptació de les ciències de l'aigua als canvis de les condicions climàtiques i mediambientals. La integració dels països del Sud en les iniciatives mundials d'investigació i formació ha constituït un altre important avanç.

Té els seus orígens en el Decenni Hidrològic Internacional (DHI, 1965-1974), constituint-se Com PHI en 1975. Encara que segueixen resultant vàlids els objectius generals, ha anat cobrant major importància el reconeixement del paper que exerceix la gestió dels recursos hídrics en el desenvolupament sostenible i en l'adaptació de les ciències de l'aigua als canvis de les condicions climàtiques i mediambientals. La integració dels països del Sud en les iniciatives mundials d'investigació i formació ha constituït un altre important avanç.

Les activitats del PHI, programa que s'executa per fases de 6 anys de duració, es porten a terme a través de grups de treball en simposis, tallers, publicacions i projectes:

- La primera fase, PHI-I, va durar de 1975 a 1980. El PHI-II va ser més breu (1981-1983), la qual cosa va permetre al programa entrar en el Pla Estratègic a Mitjà Termin de la UNESCO. A fi d'atendre les necessitats dels Estats membres, les fases següents van incloure aspectes pràctics de la hidrologia i dels recursos hídrics. Així, el PHI-II (1981-1983) i el PHI-III (1984-1989) es van centrar en la hidrologia i les bases científiques per a la gestió racional dels recursos hídrics. Per al PHI-IV (1990-1995) es va triar el tema: "la hidrologia i els recursos hídrics per al desenvolupament sostenible en un medi ambient en evolució". El PHI-V (1996-2001) va estar dedicada al tema: "la hidrologia i el desenvolupament dels recursos hídrics en un medi ambient vulnerable".

Amb el pas del temps, i gràcies al component afegit de les ciències socials, s'ha convertit en un programa veritablement interdisciplinari basat en el reconeixement que la solució dels problemes relatius a l'aigua no és només d'ordre tècnic. L'actual fase, el PHI-VI, que abraça el període 2002-2007, està dedicada al tema: "interaccions de l'aigua: sistemes en perill i desafiaments socials".

<http://www.unesco.org/water/>